

**Cap a una vida adulta:
primeres experiències a
l'entorn laboral**

**CATALINA MIRALLES BAUZÁ
AURORA SAMPOL GAZÁ**

Catalina Miralles Bauzá

Llicenciada en Psicologia per la Universitat de Barcelona. Màster en Intervenció Socioeducativa amb Menors i Família per la Universitat de les Illes Balears. Cofundadora de la Fundación Mallorca Integra.

Ha treballat com a docent universitària i a diferents entitats en projectes adreçats a la infància i joventut a l'àmbit de l'acolliment familiar, l'educació, la inserció laboral i l'esport, entre d'altres. Actualment, forma part de l'equip tècnic de la Fundación Mallorca Integra.

Aurora Sampol Gazá

Diplomada en Educació Social per la Universitat de les Illes Balears. Cofundadora de la Fundación Mallorca Integra.

La seva trajectòria professional s'ha desenvolupat en l'àmbit social durant els darrers 20 anys, en els quals ha treballat en diferents entitats en projectes dedicats al suport de la infància, joventut i altres col·lectius vulnerables. Coordinà durant 5 anys el programa d'atenció a la infància afectada per VIH-SIDA a l'Associació de Lluita Anti-Sida de les Illes Balears (ALAS) i, posteriorment, va estar al capdavant de la direcció de la Fundació Reial Mallorca durant prop de 10 anys, elaborant projectes de caire socioesportiu. A l'actualitat, forma part de l'equip tècnic de la Fundación Mallorca Integra.

Resum

És freqüent que les persones joves amb discapacitat intel·lectual visquin el procés d'escolarització i de transició a la vida adulta en un entorn més protector i que certes fites pròpies de l'etapa vital tinguin lloc de manera tardana com passa, per exemple, en el cas de la sortida del centre educatiu i dels primers contactes amb l'entorn laboral.

Dins el cicle de transició a la vida adulta es preveu que l'alumnat de centres d'educació especial que l'estiguin cursant puguin realitzar pràctiques en empreses per millorar la seva autonomia, integració social i competències prelaborals. Amb l'objectiu de poder fer costat, promoure i facilitar que es tregui el màxim profit a aquesta experiència de pràctiques, l'equip de la Fundació Mallorca Integra posà en marxa el curs passat el Servei de Suport a la Transició a la Vida Adulta, que avui treballa amb dos centres d'educació especial i que ja ha atès una vintena d'alumnes.

En aquest article s'analitzen l'experiència d'aquest servei i els seus objectius, s'hi exposa la metodologia de treball i s'hi posen en comú les principals observacions i resultats obtinguts des de l'inici, tenint en compte l'impacte que les mesures de control i prevenció de la covid-19 han tengut en el projecte.

Paraules clau

Educació / Discapacitat intel·lectual / Transició a la vida adulta / Pràctiques / Habilitats prelaborals.

Resumen

Es frecuente que las personas jóvenes con discapacidad intelectual vivan su proceso de escolarización y de transición a la vida adulta en un entorno más protector y que ciertos hitos propios de su etapa vital tengan lugar de manera tardía como sucede, por ejemplo, en el caso de la salida del centro educativo y de los primeros contactos con el entorno laboral.

Dentro del ciclo de transición a la vida adulta se contempla que el alumnado de centros de educación especial que lo esté cursando pueda hacer prácticas en empresas para mejorar su autonomía, integración social y competencias pre-laborales. Con el objetivo de poder apoyar, promover y facilitar que se saque el máximo provecho a esta experiencia de prácticas, el equipo de la Fundació Mallorca Integra puso en marcha el curso pasado el Servicio de Apoyo a la Transición a la Vida Adulta, desde el que se trabaja actualmente con dos centros de educación especial y que ya ha atendido a una veintena de alumnos y alumnas.

En el presente artículo se analizará la experiencia de este servicio, profundizando en sus objetivos, exponiendo su metodología y haciendo una puesta en común de las principales observaciones y los resultados obtenidos desde su puesta en marcha, incluyendo el impacto que las medidas de control y prevención frente la covid-19 han tenido en el proyecto.

Palabras clave

Educación / Discapacidad intelectual / Transición a la vida adulta / Prácticas / Habilidades pre-laborales.

1. Contextualització i fonamentació teòrica

A la nostra comunitat, l'educació especial està formada per tres etapes educatives: educació especial infantil, educació especial bàsica i transició a la vida adulta. Aquesta darrera etapa està adreçada a alumnes de 16 a 20 anys i s'enfoca en el desenvolupament de l'autonomia personal en la vida diària, la integració social i comunitària, i l'orientació i formació laboral (Ordre de 12 de desembre de 2000 de la Conselleria d'Educació i Cultura). Aquest plantejament és un dels primers indicadors que marquen la diferència entre el jovent amb i sense discapacitat intel·lectual, ja que per als primers la transició a la vida adulta suposa un recorregut més llarg i amb més necessitat de suport i orientació que, amb molta freqüència, està marcat per la presència de més obstacles com pot ser disposar de menys oportunitats tant a nivell formatiu i vivencial (Jiménez, 2019; Dyke, Bourke, Llewellyn i Leonard, 2013, citat a Fullana, 2015) com a nivell laboral (Jiménez, 2019; Holwerda, van der Klink, de Boer, Groothoff i Brouer, 2013).

Si tenim en compte que aquesta és una etapa molt complexa en la qual el jovent i les seves famílies hauran de prendre decisions que condicionaran la seva trajectòria futura (Palliserà et al., 2014), la possibilitat de comptar amb unes primeres experiències que donin l'oportunitat de començar a exercir l'autodeterminació i acostin a la realitat i a les opcions laborals existents a la nostra comunitat aportarà més confiança i seguretat en la presa de decisions (Leonard et al., 2016; Palliserà et al., 2014), ja que perme-

trà conèixer de primera mà què impliquen les activitats quotidianes de la vida adulta, a més de propiciar, si encara no s'ha esdevingut, el canvi en la dinàmica familiar associat amb la fi d'una etapa educativa i la planificació de la vida després del centre educatiu (Davies i Beamish, 2009, citat a Leonard et al., 2016).

Finalitzar aquesta etapa educativa, si s'opta per no continuar amb l'activitat formativa, suposarà un canvi de rutina molt significatiu per aquest perfil de joves que abandonen un entorn protegit en el qual senten molta seguretat i on se'ls coneix bé (Kim i Turnbull, 2004, citat a Fullana, 2015), per entrar en una altra etapa que resulta desconeguda: la vida adulta, autònoma i independent, dins les pròpies possibilitats, fora de l'àmbit escolar. Aquest aspecte es preveu dins el currículum educatiu de l'etapa de transició a la vida adulta en forma de pràctiques a empreses.

Tenint en compte la importància d'aquest moment i del que suposa, resultarà d'importància vital que aquestes primeres experiències pràctiques fora de l'entorn educatiu siguin molt positives i comptin, per una part, amb un suport adient i ajustat a les necessitats de cada jove i, per una altra, amb empreses col·laboradores que proporcionin un entorn sensible i adaptat a les circumstàncies, habilitats, potencialitats i coneixements del jovent en pràctiques per tal que aquesta experiència sigui profitosa i enriquidora per a totes les persones implicades (Holwerda et al., 2013).

Tot i això, segons la nostra experiència i les publicacions recents en l'àmbit de la transició a la vida adul-

ta, en aquest procés ens trobam amb tres factors que no propicien l'aprofitament màxim de les experiències de pràctiques. En primer lloc, la manca de recursos humans suficients en el sector educatiu, que en aquest cas es tradueix en una limitació de temps dels equips docents per dedicar a algunes tasques pròpies d'aquesta part del currículum educatiu com, per exemple, la recerca de més empreses col·laboradores i gestions fora del centre educatiu (reunions per exposar el projecte i sol·licitar la col·laboració, realitzar acompanyaments i seguiments presencials de l'alumnat en pràctiques en horari escolar fora del centre, etc.). Això condueix en moltes ocasions a seleccionar empreses de pràctiques segons el que està fàcilment disponible a l'entorn (empreses de familiars o amitats properes, el centre ocupacional de l'entitat...), en lloc de fer una selecció basada en els interessos propis de cada persona. En segon lloc, ens trobam amb l'existència d'una coordinació limitada entre els centres educatius i els serveis posteducatius adreçats a persones amb discapacitat intel·lectual (Pallisera et al., 2014), fet pel qual es desaprofiten recursos que moltes vegades ja existeixen dins la pròpia entitat social. L'experiència de pràctiques té un format molt semblant al del treball amb suport, per aquest motiu es podria extrapolar tant la manera de treballar com alguns recursos (per exemple, contactes d'empreses d'interès per l'alumnat) d'un servei a un altre. La realitat ens mostra que hi sol haver una comunicació molt limitada entre els dos serveis (educació i inserció laboral) i poc treball en xarxa, tot

i que solen coexistir dins les entitats a diferents departaments. Finalment, ens trobam que continua existint desconeixement de les capacitats de les persones amb discapacitat intel·lectual per una part del teixit empresarial de la nostra comunitat, que en ocasions mostra reticències o mai s'ha plantejat poder incorporar una persona amb aquestes característiques en els seus equips de treball. Per això, en moltes ocasions s'ha de fer una feina prèvia de sensibilització amb les empreses, una interacció que no es limita estrictament al procés de pràctiques, sinó que abasta una actuació i relació més àmplia.

Treure el màxim profit a aquest primer apropament a l'entorn laboral ajudarà l'alumnat en pràctiques a desenvolupar les habilitats socials, adquirir eines útils per al futur laboral i sentir-se connectats amb l'entorn i socialment valorats (Butcher i Wilton, 2008), entre d'altres. Després de detectar mancances en certs aspectes del procés de pràctiques degudes als tres factors esmentats i per tal de contribuir a l'èxit d'aquesta experiència, la Fundació Mallorca Integra posà en marxa el Servei de Suport a la Transició a la Vida Adulta que es descriurà a continuació. Analitzarem l'experiència del projecte fins al moment, incloent-hi l'impacte que hi han tengut les mesures de control i protecció de la covid-19 decretades durant el curs acadèmic 2019/2020.

2. Objectius i metodologia

El Servei de Suport a la Transició a la Vida Adulta es posa en marxa durant el curs acadèmic 2018/2019 amb

l'objectiu de promoure i facilitar els primers contactes amb l'entorn empresarial de la nostra comunitat a l'alumnat amb discapacitat intel·lectual, que estigui cursant el cicle de transició a la vida adulta a un centre d'educació especial, a través de pràctiques a empreses socialment sensibles.

De manera més específica, es pretenen aconseguir els objectius següents mitjançant aquest servei:

- Oferir els primers contactes amb el món laboral a través de pràctiques externes amb suport i seguiment
- Fomentar l'autonomia personal
- Promoure l'adquisició d'habilitats i competències laborals de caràcter polivalent
- Reforçar habilitats comunicatives i numèriques, la capacitat de raonament i de resolució de problemes
- Oferir oportunitats de socialització en entorns nous
- Augmentar la motivació cap aquesta etapa acadèmica
- Complementar la feina realitzada per l'equip docent del centre educatiu
- Sensibilitzar les empreses col·laboradores sobre les capacitats i potencialitats de les persones amb discapacitat intel·lectual a l'entorn laboral

Per tal d'aconseguir-ho se segueixen, per una part, les directrius de la planificació centrada en la persona, metodologia de treball que respecta els interessos, capacitats i possibilitats de cada persona, oferint un servei personalitzat i adaptat a les circumstàncies pròpies que fomenti la seva

autodeterminació (Ratti et al., 2016). Per altra part, s'adapta, com ja havíem avançat, la metodologia del treball amb suport, que fomenta el desenvolupament professional de les persones amb discapacitat a entorns on es treballa, majoritàriament, amb persones sense discapacitat, donant suport a l'activitat en forma d'entrenament, acompanyament, supervisió i transport (Jordán de Urríes, 2010).

2.1. Població destinatària

Distingim dos tipus de persones destinatàries del servei. Per una part, l'alumnat de centres d'educació especial que cursen l'etapa de transició a la vida adulta i que l'hagi recomanat l'equip docent per fer pràctiques durant el curs acadèmic en funció de les seves capacitats, habilitats, nivell d'autonomia i perspectives de realitzar una preparació en un futur més centrada en la inserció laboral, entre d'altres. Com s'ha comentat abans, l'alumnat que cursa aquest cicle té entre 16 i 20 anys. Des d'un inici hi ha la possibilitat de fer pràctiques, pel que es poden fer derivacions al servei per donar suport a la primera experiència de pràctiques o per ampliar aquestes experiències.

Per altra part, també es considera destinatari l'equip docent d'aquesta etapa educativa amb alumnat en disposició de fer pràctiques, que a través del servei rep un suport en la gestió d'aquesta part del currículum acadèmic.

Les persones destinatàries formen part d'aquells centres educatius que s'han interessat pel projecte i han signat un acord de col·laboració amb la

fundació. Actualment, hi ha possibilitat d'oferir el servei a Palma i voltants per poder assegurar un funcionament adequat amb els recursos disponibles. Es poden atendre simultàniament un màxim de 8-10 alumnes per grup de pràctiques (segons el nivell d'acompanyament, suport i seguiment que necessitin), el que suposaria arribar durant un curs acadèmic a un màxim de 16-20 alumnes i als equips docents corresponents, si es cobrissin totes les places.

2.2. Fases del servei

Els principis de la planificació centrada en la persona i del treball amb suport s'extrapolen al nostre servei de manera que l'alumnat que hi accedeix pot enriquir-se d'una experiència de pràctiques que sigui coherent i estigui vinculada als seus interessos, capacitats i possibilitats, i també als plans de futur. Les pràctiques es converteixen així, per una part, en una situació que influeix positivament en la seva qualitat de vida i, per altra, en una eina que fomenta la inclusió i evita l'encasellament de les persones amb discapacitat intel·lectual a determinats llocs de feina, com succeeix freqüentment a l'actualitat en sectors com la cuina, jardineria o neteja, entre d'altres. Això es pot veure reflectit de manera pràctica en les diferents fases de treball pròpies del servei:

1. *Contacte amb els centres d'educació especial:* suposa el primer apropament de l'equip tècnic de la fundació al centre escolar, receptor del servei. S'acorden les primeres reunions amb nous i antics centres per tal de presentar i/o oferir la possibilitat de derivar alumnes al Servei de Suport a la Transició a la Vida Adulta durant el curs acadèmic, i s'explica clarament en què consisteix el servei.
2. *Contacte amb empreses socialment sensibles:* l'equip tècnic de la fundació desenvolupa tasques de prospecció empresarial durant tot l'any, tot i que ho fa de manera més intensa durant el curs acadèmic. Fa arribar a empreses de l'entorn informació sobre el servei i ofereix la possibilitat de participar-hi com a empresa col·laboradora si hi ha interès per les dues parts i així es creu adient.
3. *Valoració de l'alumnat per a pràctiques:* una vegada l'equip docent del centre educatiu mostra interès per derivar alumnes al servei, es comencen les reunions amb els tutors i les tutores de l'alumnat susceptible de fer pràctiques durant el curs per tal de poder conèixer-ne el perfil, interessos i la informació rellevant amb vista a la recerca d'un lloc de pràctiques que s'hi adigui.
4. *Gestió de l'inici del període de pràctiques:* l'equip tècnic de la fundació du a terme les tasques necessàries per assegurar un bon inici i desenvolupament de l'experiència pràctica (emparella l'alumnat amb les empreses col·laboradores, facilita informació rellevant a ambdues parts, elabora el calendari definitiu de pràctiques, ofereix assessorament a l'empresa col·laboradora, etc.).
5. *Suport a l'alumnat durant el període de pràctiques:* segons

el que es determina i s'estableix per a cada cas amb l'equip docent del centre educatiu es dona inici a les pràctiques. L'equip tècnic de la fundació realitza tasques d'acompanyament al centre de pràctiques (ensenyament de l'ús del transport públic), de suport presencial durant les primeres sessions i de seguiments presencials periòdics per valorar-ne l'evolució.

6. *Coordinació amb els tutors i les tutores del centre educatiu i de l'empresa col·laboradora:* l'equip tècnic de la fundació manté el contacte de manera contínua amb l'equip docent i l'empresa col·laboradora durant el període de pràctiques, per tal d'assessorar, donar suport i supervisar-ne el desenvolupament i, d'aquesta manera, poder resoldre possibles incidències i recollir informació que pugui ser rellevant per a l'informe de seguiment.
7. *Valoració i tancament de les pràctiques amb l'empresa, l'alumnat i el centre educatiu:* durant la darrera setmana de pràctiques l'equip tècnic de la fundació du a terme els seguiments finals per fer una valoració amb els tutors i les tutores de pràctiques de l'empresa i l'alumnat. Posteriorment, es manté una reunió amb l'equip docent del centre educatiu per remetre els certificats de pràctiques i els informes finals de valoració.
8. *Valoració final del servei:* amb la finalitat d'aprendre de les experiències del curs acadèmic i

amb l'esperit de millora contínua en què es basa el treball de la fundació, es faciliten qüestionaris de valoració del servei a les empreses col·laboradores i centres educatius que hi han participat per tal que puguin donar la seva opinió i aportar comentaris constructius.

L'experiència de pràctiques es pot desenvolupar al llarg del curs i és per això que les fases tenen lloc en diferents trimestres segons comencin les pràctiques de cada grup. El més freqüent és iniciar-les en el primer o segon trimestre del curs.

La durada de les pràctiques i els horaris varien en funció de les possibilitats i necessitats de cada persona. Les pràctiques tenen una durada màxima de 100 hores (tot i que és habitual fer al voltant de 50 hores) i tenen lloc dins l'horari escolar (un dia a la setmana, normalment). Les empreses col·laboradores han poder respectar l'horari i el ritme de cada practicant.

2.3. Treball en xarxa

Una part important de l'èxit del servei i, per tant, de l'experiència de pràctiques de l'alumnat recau en la coordinació, comunicació i treball en xarxa entre les diferents persones implicades: equip tècnic de la fundació, equip docent del centre educatiu i persona referent de l'empresa col·laboradora.

Des d'un principi, a l'inici del servei, s'acorden amb totes les parts implicades les responsabilitats i tasques que han de desenvolupar, i les

Taula 1. Distribució de tasques i responsabilitats

Equip tècnic de la fundació	<p>Recerca d'empreses col·laboradores dels sectors sol·licitats per l'alumnat i signatura dels corresponents convenis de col·laboració</p> <p>Facilitació d'informació rellevant sobre les empreses i els possibles joves practicants al centre educatiu i a responsables de les empreses, respectivament</p> <p>Suport en la gestió i control de la documentació necessària per a l'inici i desenvolupament de les pràctiques tant al centre educatiu com a l'empresa</p> <p>Assessorament a l'empresa col·laboradora en la tutorització d'alumnes en pràctiques</p> <p>Programació i realització dels acompanyaments i seguiments presencials durant el període de pràctiques</p> <p>Comunicació i coordinació amb l'empresa i l'equip docent durant el transcurs de les pràctiques</p> <p>Elaboració d'un informe de seguiment i emissió del certificat de pràctiques corresponent, una vegada finalitzades</p> <p>Elaboració de l'informe final d'avaluació del servei</p>
Equip docent	<p>Facilitació del procés de signatura del conveni de col·laboració amb el centre educatiu</p> <p>Elaboració, segons el document facilitat per la fundació, d'un perfil breu de l'alumnat amb les necessitats d'acompanyament i supervisió de cada cas</p> <p>Notificació d'incidències o necessitats de canvis amb relació al calendari de pràctiques programat</p> <p>Resposta al qüestionari de valoració del servei i suggeriment de millores</p>
Empresa col·laboradora	<p>Facilitació del procés de signatura del conveni de col·laboració amb l'empresa</p> <p>Proporció d'una persona referent que prengui el rol de tutor o tutora de pràctiques i s'encarregui de l'acolliment i supervisió de la persona de pràctiques</p> <p>Programació de tasques per a l'empresa que es puguin assignar a la persona de pràctiques</p> <p>Notificació d'incidències, problemes o necessitats de suport addicionals durant les pràctiques</p> <p>Comunicació d'informació rellevant sobre el desenvolupament de les pràctiques durant els seguiments presencials de l'equip tècnic de la fundació o durant qualsevol altra moment per telèfon o correu electrònic</p> <p>Resposta al qüestionari de valoració del servei i suggeriment de millores</p>

Font: elaboració pròpia

vies de comunicació que es faran servir per facilitar el treball en xarxa.

Pel que fa a la comunicació i coordinació, es realitza, sobretot, de ma-

nera presencial abans que comencin les pràctiques i, també, a distància, per correu electrònic o per telèfon, durant el període de col·laboració.

2.4. Recursos humans

L'alumnat que ha passat pel Servei de Suport a la Transició a la Vida Adulta ha rebut l'acompanyament de dues professionals de l'equip tècnic de la fundació que comparteixen les tasques de gestió i coordinació del servei. Es reparteixen el nombre de derivacions trimestrals per poder complir els objectius d'acompanyament i seguiment marcats per cada cas, entre d'altres. Aquestes professionals estan formades en l'àmbit social (una és educadora social i l'altra psicòloga) i tenen experiència amb persones amb discapacitat intel·lectual.

Les dues tècniques de la fundació es dediquen a aquest servei de manera parcial. Hi destinen aproximadament 10 hores setmanals, tot i que poden variar en funció del volum de feina que suposi el grup de pràctiques en concret i del moment o fase del procés en què es trobi.

3. Descripció i avaluació de la pràctica

Segons els objectius específics plantejats, després de l'avaluació del servei al final del curs acadèmic s'esperen els resultats següents:

Taula 2. Resultats esperats

Oferir primers contactes amb el món laboral a través de pràctiques externes amb suport i seguiment	Emparellament de l'alumnat amb les empreses col·laboradores segons els seus interessos individuals Implicació de l'alumnat i aprofitament de les oportunitats de pràctiques proporcionades Valoració positiva de l'experiència de l'alumnat, l'equip docent i les empreses col·laboradores
Fomentar l'autonomia personal	Adquisició progressiva d'autonomia en el trasllat al centre de pràctiques (si n'és el cas, es pauta a l'inici) Realització de tasques durant les pràctiques amb pautes, però sense necessitat de supervisió continuada Adequada higiene i vestimenta per a la realització de les pràctiques
Promoure l'adquisició d'habilitats i competències laborals de caràcter polivalent	Puntualitat els dies de pràctiques Bona actitud durant les pràctiques i les tasques a realitzar Contribució al foment d'un clima cooperatiu Interès i ganes d'aprendre Perseverança en les tasques i esforç per completar-les
Reforçar habilitats comunicatives i numèriques, la capacitat de raonament i de resolució de problemes	Correcta comunicació amb la persona referent del centre de pràctiques i la resta de personal (to de veu, vocabulari, etc.) Participació en treball en equip Respecte a les pautes i normes que es donen Flexibilitat i iniciativa (capacitat d'aportar opinions i/o desitjos) Aprofitament i ús dels coneixements adquirits al centre educatiu i posar-los en pràctica a l'empresa
Oferir oportunitats de socialització a entorns nous	Bona relació amb el personal del centre de pràctiques Creació d'un vincle amb la persona que exerceixi de referent durant la realització de les tasques de pràctiques

Taula 2. Resultats esperats

Augmentar la motivació cap aquesta etapa acadèmica	Expressió d'interès per l'inici de les pràctiques Valoració positiva del període de pràctiques de l'alumnat, de l'equip docent i de la persona responsable de l'empresa
Complementar la feina realitzada per l'equip docent del centre educatiu	Valoració positiva de l'equip docent pel que fa a l'experiència de pràctiques i el servei proporcionat per la fundació Interès per fer ús del servei en pròxims cursos acadèmics
Sensibilitzar les empreses col·laboradores sobre les capacitats i potencialitats de les persones amb discapacitat intel·lectual a l'entorn laboral	Valoració positiva de l'experiència de pràctiques Adquisició d'una visió més ajustada a la realitat de les capacitats de les persones amb discapacitat intel·lectual a l'entorn laboral i de la seva aportació a les empreses Interès per continuar col·laborant amb el servei en pròxims cursos acadèmics

Font: elaboració pròpia

A continuació s'exposen els resultats obtinguts de l'avaluació del servei proporcionat durant el curs 2018/2019, any en què es va posar en marxa el servei com a projecte pilot, i del curs 2019/2020, segon any del servei, en el qual han tengut repercussió les mesures de control i prevenció per la covid-19.

S'avaluen dos aspectes: per una part, el procés i la implementació del servei i, per altra, el grau de compliment dels objectius plantejats. Es fa servir informació de caràcter qualitatiu (observacions enregistrades durant els acompanyaments i seguiments, i en les reunions de coordinació amb l'equip docent i el centre de pràctiques) i quantitatiu (qüestionaris de satisfacció enviats a l'equip docent i a les empreses col·laboradores). L'equip tècnic de la fundació recull informació de manera sistemàtica durant tot el procés de pràctiques.

3.1. Resultats del projecte pilot

El projecte pilot es posà en marxa amb el centre d'educació especial Mater Misericordiae al setembre de 2018. El centre té un equip docent amb una àmplia experiència en la gestió d'aquest cicle educatiu, que coincidí amb nosaltres en la necessitat d'introduir millores en el procés de pràctiques i que mostrà interès i predisposició per participar en el servei. Les pràctiques es desenvoluparen durant el segon i tercer trimestre del curs acadèmic (març-juny de 2020). El centre derivà set alumnes que realitzaren les pràctiques a sis empreses de la nostra comunitat, amb un còmput de 367 hores de pràctica entre tots.

En aquesta ocasió, la valoració es realitzà, per una part, analitzant el servei en funció de les diferents etapes de l'experiència de pràctiques (inici, desenvolupament i valoració gene-

ral) i, per l'altra, valorant el grau de consecució dels objectius plantejats. Es va fer servir la informació recollida i enregistrada per l'equip tècnic de la fundació i la proporcionada al qüestionari anònim de valoració enviat a l'equip docent (responen les quatre tutores del cicle) i les empreses (responen tres de les sis empreses).

Sobre l'inici de les pràctiques, l'equip docent i les empreses consideraren que varen rebre informació suficient sobre el projecte i les empreses i/o l'alumnat, respectivament, abans de començar. Tot l'equip docent valorà com a "molt bo" el suport i acompanyament realitzat per l'equip tècnic de la fundació i com a "molt útil" la informació recollida durant els primers seguiments. Per part seva, els centres de pràctiques també oferiren valoracions molts positives: "molt bo" en un 67 % dels casos i "bo" en el 33% restant.

Tant l'equip docent com el centre de pràctiques consideraren que el nombre de seguiments realitzats durant el desenvolupament de les pràctiques va ser adequat i suficient per atendre l'alumnat. L'equip tècnic de la fundació va dur a terme 24 seguiments presencials i 3 seguiments per correu electrònic. El nombre màxim de seguiments per alumne/a va ser de cinc i el mínim, de tres. Per altra part, es realitzaren set acompanyaments (tres alumnes) als centres de pràctiques: sis des del centre educatiu a l'empresa i un des de l'empresa al centre educatiu, amb l'objectiu d'ensenyar el trajecte a fer.

Tal com s'esperava, sorgiren petites dificultats durant el desenvolupament de les pràctiques valorades

com a lleus tant per part de l'equip docent com per part de l'empresa. En els casos en què es donaren aquestes dificultats, l'equip tècnic de la fundació i/o l'empresa s'encarregà de traslladar-ho a l'equip docent. Tant l'equip docent com l'empresa valoraren com a "excel·lent" la qualitat de la comunicació i coordinació, i consideraren que les vies utilitzades per fer-ho varen ser pràctiques i adequades.

De manera general, l'equip docent valorà com a "molt bona" l'experiència de pràctiques. Considerà que foren positives per l'alumnat i que influïren positivament en la resta d'alumnat que no hi participà, i al mateix centre, com a experiència motivadora. Tenint en compte aquestes valoracions, no sorprèn que manifestassin el desig de tornar-hi a participar amb vista a futurs cursos acadèmics.

Per part seva, les empreses també valoraren com a "molt bona" l'experiència de pràctiques. Consideren que va ser "molt útil" per a l'alumnat i destacaren positivament la qualitat humana que l'alumnat en pràctiques aportà a l'entorn i a la resta de personal de l'empresa, així com els vincles que es crearen. Després del temps compartit amb l'alumnat, un 33 % de les persones referents de les empreses afirmaren que s'havia produït un canvi en la seva opinió sobre les capacitats i possibilitats de les persones amb discapacitat intel·lectual a l'entorn laboral. Reconeixen que d'un principi creien que les tasques que podria fer l'alumnat en pràctiques serien molt limitades i, amb l'experiència, varen veure que

no era així. Tot i que el percentatge és baix, es considera rellevant si es té en compte que el 67 % de les empreses havien tengut contacte anteriorment amb persones amb discapacitat intel·lectual i que, per tant, tenien coneixement sobre les seves capacitats. Totes les empreses valoraren com a molt positiva l'experiència i es mostraren interessades a repetir la col·laboració en pròxims cursos.

Pel que fa a la consecució dels objectius, s'arribà a la conclusió que s'havia complert l'objectiu principal. L'experiència de pràctiques va permetre que l'alumnat pogués desenvolupar les seves habilitats i aproximar-se al món laboral en empreses socialment compromeses i en llocs de pràctiques en línia amb els seus interessos individuals. De manera més concreta es trobà que:

- Tot l'alumnat aconseguí desplaçar-se al centre de pràctiques de manera autònoma i, en els tres casos en què hi havia un acompanyament en transport públic, s'aconseguí l'aprenentatge del trajecte. Pel que fa a la realització de tasques, s'observà que amb la pràctica i el pas de les setmanes s'aconseguí interioritzar-les i que de cada vegada es necessitava menys supervisió. En molts de casos es varen posar en pràctica idees i iniciatives pròpies. Varen ser aportacions per millorar alguna cosa al lloc de pràctiques.
- Durant les pràctiques es dugueren a terme tasques variades que permeteren treballar aspectes com la puntualitat, el respecte,

el saber estar i el bon comportament en el centre de pràctiques, el treball en equip, la paciència, l'ordre i la neteja del lloc, etc., és a dir, habilitats i competències laborals de caràcter polivalent.

- Les habilitats comunicatives i numèriques, la capacitat de raonament i la resolució de problemes foren els aspectes menys desenvolupats durant les pràctiques. Per una part, es deu a l'alta supervisió que va limitar la possibilitat que es donassin situacions on es podien aplicar i, per altra, perquè no tots els llocs de pràctiques requerien d'aquestes destreses. Tot i això, en els llocs en el que sí eren importants, es va expressar una millora durant els seguiments amb la persona referent de l'empresa.
- En tots els casos es va destacar que hi havia hagut una bona integració de l'alumnat al centre de pràctiques. La interacció amb els treballadors i les treballadores va ser positiva, tant en els moments de descans com durant la pròpia jornada de pràctiques. Es crearen vincles propers i bones dinàmiques de grup en les quals es reconeixia que cada persona tenia alguna cosa per aportar i aprendre dins la situació.

Tot i els bons resultats obtinguts, és important tenir en compte que existiren limitacions en l'avaluació. Per una part, no es va recollir de manera sistemàtica la valoració de l'alumnat i, per altra, no es va obtenir resposta al qüestionari de totes les

empreses. Tot i això, es creu que, gràcies a la fluïdesa en la comunicació durant el període de pràctiques, es podia complementar la informació a través de les observacions realitzades durant els seguiments i en reunions amb les empreses.

Cal destacar que, amb posterioritat, l'equip docent del centre educatiu comunicà que una de les alumnes, arran de l'experiència positiva de les pràctiques, va decidir continuar els estudis i es va inscriure a una formació dual que cursà el 2019/2020. Per tant, en el seu cas l'experiència de pràctiques i el contacte amb empreses de l'entorn va servir per poder avançar en la transició cap a la vida adulta: va prendre decisions sobre el futur de manera informada i reflexionada.

3.2. Resultats del segon any del servei

Durant el segon any del servei hi han participat un total de tretze alumnes, procedents de dos centres educatius, que han fet les pràctiques a onze empreses de la nostra comunitat. El primer grup ha realitzat les pràctiques de novembre a febrer i el segon les va començar al març. Aquest segon grup de pràctiques s'ha vist altament impactat per la declaració de l'estat d'alarma i les mesures de control i prevenció front la covid-19 adoptades, en què es va suspendre l'activitat educativa presencial i també de les pràctiques. Es posà fi a les pràctiques a mitjan mes de març. D'aquesta manera, l'alumnat del primer grup va tenir opció d'acabar l'experiència, amb un total de 208 hores; mentre que el segon grup

just va poder acomplir 57 hores.

Amb vista a aquest segon any, s'ha treballat per millorar el procés d'avaluació del servei i els resultats. S'han definit millor els indicadors per a cada objectiu i s'han millorat les eines de recollida d'informació. L'anàlisi de la informació es replanteja i es concreta, per una part, amb una avaluació del procés i la implementació, i per altra, amb una avaluació del grau de consecució dels objectius específics plantejats. Es fa servir la informació recollida i enregistrada per l'equip tècnic de la fundació i la proporcionada al qüestionari anònim de valoració enviat a l'equip docent (s'obtenen cinc respostes de sis) i les empreses (responen cinc de les onze empreses).

Pel que fa a l'avaluació del procés i la implementació, s'ha focalitzat l'anàlisi en els aspectes següents relacionats amb la gestió i implementació del servei: adherència, seguiment, cobertura, qualitat, receptivitat dels participants, adaptació, organització i implicació comunitària. D'aquesta anàlisi podem destacar:

- Tot i haver facilitat informació sobre el servei a tots els centres d'educació especial que ofereixen el cicle de transició a la vida adulta, a Palma i voltants, i haver tengut contacte per correu electrònic amb els equips docents, només es varen arribar a celebrar reunions i a formalitzar la incorporació d'un centre educatiu (Princesa de Asturias). Per altra part, es renovà el conveni de col·laboració amb Mater Misericordiae. Per tant, Princesa de

Asturias i Mater Misericordiae són els centres que durant el curs han realitzat derivacions al servei.

- De les pràctiques programades, se n'han pogut completar quatre respectant el calendari i l'organització inicial amb modificacions mínimes. Pel que fa a la resta de casos, durant el primer trimestre se'n va haver de donar per finalitzada una abans de la data prevista per manca d'implicació de l'alumna, i durant el segon trimestre l'estat d'alarma va obligar suspendre les vuit pràctiques iniciades. Tot i això, en aquest darrer cas, les pràctiques s'iniciaren segons el previst i programat.
- S'han duit a terme una mitjana de tres reunions presencials de coordinació amb l'equip docent de cada centre educatiu i una reunió amb cada empresa abans que s'iniciassin les pràctiques. Els seguiments presencials durant el període de pràctiques han estat els moments en què s'han continuat les tasques de coordinació i comunicació. Amb el primer grup, s'han realitzat set dels vuit seguiments programats; mentre que amb el segon, hi havia vint-i-tres seguiments programats i no se n'ha pogut realitzar cap perquè se suspengueren les pràctiques en una fase inicial. L'equip docent i les empreses creuen que les vies de comunicació han estat adequades.
- Totes les empreses col·laboradores valoren com a "molt bo" el Servei de Suport a la Transició a la Vida Adulta, mentre que els equips docents ho fan en un 60 % dels casos, valorant-lo com a "bo" el 40 %. Tot i això, tant empreses com docents es mostren interessats a poder continuar amb el servei durant els pròxims cursos.
- El servei ha estat flexible i s'ha adaptat a les noves necessitats i circumstàncies que han anat sorgint durant el desenvolupament de les pràctiques. S'han fet modificacions d'horaris i de dies, i s'han gestionat sol·licituds de prolongació de períodes de pràctiques.
- S'ha observat un lleuger canvi en el perfil de l'alumnat. Per una part, s'han derivat alumnes que cursen l'itinerari d'inserció laboral d'aquest cicle educatiu, fet pel qual s'han sol·licitat pràctiques més exigents i amb major grau d'implicació, i s'han programat per primera vegada les 100 hores en dos casos. Per altra part, amb la incorporació del nou centre, hi ha hagut derivacions d'alumnes amb molta necessitat de suport i menor autonomia, i això ha suposat que en dos casos hagi estat necessària la presència constant de l'equip tècnic de la fundació o l'equip docent durant les pràctiques. Es detecta en aquest cas menys experiència de l'equip docent en la gestió d'aquesta part del currículum acadèmic i creim que ha estat un factor rellevant en la realització de les propostes de pràctiques d'aquests dos casos.

Pel que fa a l'avaluació dels objectius específics, exposem els aspectes principals destacats en la taula següent:

Taula 3. Avaluació de la consecució d'objectius específics**Oferir primers contactes amb el món laboral a través de pràctiques externes amb suport i seguiment**

En tots els casos les pràctiques s'han dut a terme a empreses i/o sectors professionals d'acord amb els interessos de l'alumnat. L'alumnat s'implicà en la selecció mitjançant propostes per al lloc de pràctiques que havia d'ocupar. Durant els seguiments, l'alumnat ha expressat un alt nivell de satisfacció amb les pràctiques, el treball desenvolupat i les empreses. En destaquen dos casos: la sol·licitud formal d'un alumne per prorrogar les pràctiques i l'oferiment d'un contracte a un altre alumne després del període de pràctiques. El 60 % dels docents valoren com a "molt bona" l'experiència de l'alumnat i 40 % com a "bona". Totes les empreses creuen que les pràctiques han estat útils i aprofitades per l'alumnat, mentre que l'equip tècnic de la fundació valora que en un cas no ha estat així.

Fomentar l'autonomia personal

L'equip tècnic ha realitzat tretze acompanyaments a vuit alumnes en total. Quatre alumnes aconseguiren fer el trajecte de manera autònoma cap al lloc de pràctiques, mentre que la resta estava en procés d'aprenentatge quan es varen suspendre les pràctiques per mor de l'estat d'alarma. En tots els casos, a excepció d'un, s'observa una tendència a adquirir autonomia de manera progressiva durant el període de pràctiques, així com a respectar les normes d'higiene, de cura personal i de vestimenta, si se n'han establert.

Promoure l'adquisició d'habilitats i competències laborals de caràcter polivalent

Només s'han registrat dues faltes de puntualitat i dues absències no comunicades amb antelació, encara que una d'elles fos justificada. L'actitud de l'alumnat, a excepció d'un cas, vers les pràctiques i les tasques assignades ha estat molt bona. Ha mostrat interès, ganes i motivació per aprendre. En tres casos han sol·licitat de manera expressa l'assignació de tasques variades per poder posar en pràctica més aprenentatges. L'alumnat ha participat i mostrat predisposició a treballar en equip. Ha fet més aportacions a mesura que guanyava confiança. A excepció d'un cas, s'ha informat que l'alumnat ha mostrat tendència a perseverar en les tasques i a esforçar-se, tant si agradaven i motivaven molt com si no.

Reforçar habilitats comunicatives i numèriques, la capacitat de raonament i de resolució de problemes

La comunicació ha estat respectuosa i s'ha observat una progressió adequada en els dos casos en què s'ha hagut de treballar el to de veu i el grau de familiaritat en la interacció. L'alumnat ha mostrat un nivell d'atenció adequat i ha tengut en compte i respectat les normes pròpies del lloc de pràctiques. Els moments de desconnexió han estat poc freqüents. En un cas, s'ha reajustat l'horari de pràctiques per afavorir que l'alumne pogués mantenir l'atenció i aprofitàs millor el temps. S'ha observat que, a mesura que passaven les setmanes de pràctiques, l'alumnat gestionava millor la flexibilitat i proposava més iniciatives. Mantenien i sol·licitava treball col·laboratiu davant tasques que requerien coneixements nous. No totes les tasques han suposat aprenentatges nous per poder dur-les a terme. En els casos en què l'alumnat ja tenia els coneixements necessaris ha estat capaç d'extrapolar-ho al context de pràctiques.

Taula 3. Avaluació de la consecució d'objectius específics

Oferir oportunitats de socialització a entorns nous	S'observa durant els seguiments que s'ha establert una bona relació entre l'alumnat i el personal de les empreses, fruit de les tasques de supervisió i treball en equip. En general, la relació ha estat una mica distant al principi i al llarg de les setmanes s'ha consolidat. En dos casos hi ha hagut una excessiva familiaritat des de l'inici i s'han hagut de posar límits per tal de poder treballar bé.
Augmentar la motivació cap aquesta etapa acadèmica	L'alumnat genera unes grans expectatives davant aquesta experiència. Abans de les pràctiques l'alumnat expressa el seu gran interès per començar-les, moment que es viu amb expectació i nirvis pel desig de fer-ho bé. En tots els casos, a excepció d'un, s'observa que el nivell de motivació s'ha mantingut al llarg de les pràctiques.
Complementar la feina realitzada per l'equip docent del centre educatiu	Els equips docents expressen un alt grau de satisfacció amb la informació rebuda a l'inici de les pràctiques i consideren que el suport i acompanyament a l'alumnat ha estat "molt bo" (60%) o "bo" (40 %). Valoren com a "molt útil" (60 %) i com a "útil" (40 %) el servei, en general. A més, mostren interès en poder rebre el suport del servei durant el pròxim curs acadèmic. Creuen que la participació en el servei ha influït positivament en la resta d'alumnes i el centre educatiu (60 %). Han observat una major motivació per a les pràctiques entre l'alumnat que encara no hi ha participat (60 %) i han valorat el suport que es rep i que complementa positivament el seu treball (40 %), entre d'altres.
Sensibilitzar les empreses col·laboradores sobre les capacitats i potencialitats de les persones amb discapacitat intel·lectual a l'entorn laboral	Les empreses manifesten un alt grau de satisfacció en la gestió de les pràctiques i les tasques d'informació, assessorament i seguiment realitzades per l'equip tècnic de la fundació. Han expressat interès per continuar col·laborant amb el servei durant el pròxim curs. Cinc de les empreses ja havien col·laborat amb el servei l'anterior curs. En els casos en què no hi havia hagut contacte previ amb persones amb discapacitat intel·lectual a l'entorn laboral (20 %), s'expressa un canvi positiu en la percepció de les seves capacitats. Consideren la participació al servei beneficiosa i destaquen, entre d'altres, que s'ha produït un canvi positiu en el clima de treball (60 %) i ha permès apreciar qualitats o aptituds desconegudes del personal que ha treballat més freqüentment amb l'alumne-a en pràctiques (40 %).

Font: elaboració pròpia

Durant aquest curs el servei ha hagut de fer front a una situació insòlita que ha suposat la suspensió de les activitats programades degut

a les mesures de control i protecció front la covid-19. És per aquest motiu que consideram que, tot i tenir informació addicional en les ob-

servacions i coordinacions que ens permet complementar la informació facilitada a través dels qüestionaris anònims, l'avaluació s'ha vist afectada per aquesta situació. El comentari realitzat per la tutora d'un dels centres educatius reforça aquesta impressió de l'equip tècnic: "Degut a la situació de confinament que vivim, he fet la valoració en relació amb la preparació i a la breu experiència de pràctiques dels meus alumnes. Estic convençuda que l'experiència hauria estat molt bona, igual que ho va ser el curs passat".

Finalment, cal destacar que tot i que no és l'objectiu principal del servei, durant aquest curs acadèmic s'ha aconseguit la inserció laboral d'un dels alumnes que, una vegada finalitzades les pràctiques, va continuar encarregant-se de les tasques que desenvolupava gràcies a un contracte a temps parcial a l'empresa. Compaginà els estudis amb la seva primera feina remunerada. En aquest cas, la contractació es especialment important perquè les possibilitats de l'alumne de trobar per ell mateix una feina en el sector que li agradava eren baixes, i aquestes pràctiques li han oferit una oportunitat que d'una altra manera hauria estat difícil.

4. Conclusions i discussió

Les valoracions analitzades fins ara i l'experiència de l'equip tècnic de la fundació durant els dos anys de funcionament del Servei de Suport a la Transició a la Vida Adulta posen de manifest que es dona resposta a una mancança real en el nostre entorn i es contribueix a un major aprofita-

ment de l'experiència educativa de l'alumnat que és derivat al servei, especialment en les pràctiques que és on tenim major incidència. Aquesta necessitat sorgeix, principalment, d'una falta de recursos humans suficients als centres educatius per fer front a totes les tasques que suposa posar en marxa i desenvolupar les pràctiques del currículum acadèmic.

L'equip docent veu molt limitat el temps que pot dedicar a les tasques relacionades amb les pràctiques, especialment a aquelles que tenen lloc fora del centre educatiu, ja que el seu horari laboral s'estructura entorn a l'aula. La presència de practicants d'estudis universitaris o de formació professional al centre d'educació especial pot facilitar el procés perquè suposa més suport, com vàrem veure durant el primer any del servei. Però aquesta no és una situació que es repeteix cada any o durant tot el curs, i és per això que consideram que oferir aquest suport extern des del nostre servei, de manera programada i pactada a l'inici del curs, suposa una passa endavant vers l'escolta activa de l'alumnat i la millora de la qualitat de la seva experiència educativa. Tot i haver vist de primera mà aquesta limitació de recursos humans i conèixer de manera informal que és una situació comuna a l'entorn educatiu, ens ha sorprès especialment la dificultat d'accés a la resta de centres d'educació especial del nostre entorn per oferir el suport del servei.

Creim que amb aquest servei no només es dona resposta als objectius plantejats, sinó que també es té impacte a altres nivells.

Per una part, es promou l'auto-determinació de l'alumnat, ja que es demana activament que participi en la presa de decisions i s'escolten les seves propostes, peticions i opinions. S'ha de tenir en compte que continuem vivint en una societat en lluita pels drets de les persones amb discapacitat i en la qual, especialment en els casos de discapacitat intel·lectual, hi ha una tendència al tracte amb paternalisme, limitant en moltes ocasions la capacitat de presa de decisions i el dret que tenen de ser escoltats.

Som conscients que en la vida de qualsevol persona es donen situacions en les quals no és possible la presa de decisions en funció dels interessos o les opinions pròpies per diferents circumstàncies. En el cas de les pràctiques però, es veu que sí és possible aquesta presa de decisions i que, si es promou en aquest espai el creixement personal, es poden donar situacions molt positives. Ho hem vist en el cas de l'alumna que després de l'experiència de pràctiques durant el curs 2018/2019 va prendre la decisió de continuar amb la seva formació o en el cas de la inserció laboral del jove amb, inicialment, poques perspectives reals d'aconseguir fer aquesta passa a curt o mitjà termini, durant aquest curs.

Per altra part, creim que el servei és una eina de promoció de la inclusió potent i que contribueix a la ruptura d'estereotips sobre el rol de les persones amb discapacitat intel·lectual al món laboral. Encara hi ha moltes empreses que tenen prejudicis fruit del desconeixement i de la

desinformació i que no s'han plantejat la possibilitat de poder integrar una persona amb discapacitat en els seus equips de treball. També, ens trobam que existeix un fort encasellament de les persones amb discapacitat intel·lectual en determinats sectors professionals, però la nostra experiència posa de manifest que, tot i que en ocasions és més fàcil accedir al món laboral en aquests sectors per la seva experiència acumulada acollint persones amb discapacitat, aquest no és sempre el desig de les pròpies persones, que tenen altres interessos i desitjos per al seu futur.

Davant aquesta situació, ens demanam: es pot tenir una bona qualitat de vida amb una feina que no agrada o que no ens crea interès? Clarament, la resposta és que no. Per tant, escoltar a l'alumnat i facilitar l'accés a llocs de pràctiques (i potencialment de feina) que resultin interessants i motivadors ajudarà a rompre l'encasellament en determinades professions o sectors laborals, ja que, com en el cas de qualsevol altra jove, ens trobam persones que tenen interessos molt variats i grans habilitats per aportar el seu granet d'arena a diferents sectors.

L'experiència viscuda fins el moment ens ha conduït a cercar llocs de pràctiques molt diferents: taller mecànic, perruqueria i cura de la imatge personal, restauració, cuina, neteja, administració i recepció, reprografia, jardineria, educació, i comunicació i creació de contingut audiovisual. Aquest fet ens ha permès apropar experiències d'inclusió que, tot i ser de caràcter temporal, es converteixen

en un tast del que realment podrien esdevenir a l'entorn de la petita i mitjana empresa, i suposen un impacte positiu en les possibilitats futures laborals del jovent amb discapacitat intel·lectual, ja que es fa una tasca de sensibilització amb empreses i equips de treball procedents de sectors més diversos i que poden conduir a la potencial creació de llocs de feina per a perfils diferents.

Tot i que l'experiència del nostre servei ha estat positiva fins ara, no negam el fet que queden aspectes per polir i millorar com és, per exemple, la participació de les empreses col·laboradores en la valoració o l'estandardització dels criteris per accedir als llocs de pràctiques (en referència, especialment, a la capacitat d'autonomia). Esperam poder continuar treballant en aquests aspectes durant el pròxim curs acadèmic que, en aquest moment, afrontam amb molta incertesa.

Com era d'esperar, les mesures de control i prevenció per la covid-19 han estat especialment restrictives amb els col·lectius vulnerables, entre els quals s'inclouen les persones amb discapacitat intel·lectual, el que fa que totes les qüestions i dubtes sobre la tornada a les aules i la "nova normalitat" tenguim encara més interrogants en els casos dels centres d'educació especial. Creim que, si com esperam, es pot iniciar el curs presencialment seguint una estructura i currículum semblant al que s'ha fet servir fins ara, el suport del nostre servei serà encara més important tant per als equips docents com per a l'alumnat.

Per una part, creim que els equips docents hauran de fer front a un augment de la limitació del temps i la seva

disponibilitat per resoldre tasques fora del centre educatiu, ja que hauran d'invertir una part del seu temps en adaptar-se i posar en marxa els necessaris nous procediments interns i mesures de prevenció. Per altra part, no podem obviar les conseqüències que tant el confinament com el temps fora del centre educatiu hauran tingut sobre l'alumnat amb discapacitat intel·lectual, un alumnat amb tendència a mostrar més sensibilitat davant els canvis sobtats com el que ens ha tocat viure.

La tornada a la rutina i a les activitats d'interès i motivadores (com hem vist que pot ser la perspectiva de realitzar pràctiques) afavorirà l'adaptació a la nova situació dins el centre. Tot i això, no es poden oblidar els mesos de desconnexió educativa i els potencials efectes que poden tenir, ja que, així com ha passat amb altres col·lectius en edat escolar, els centres d'educació especial han trobat molta dificultat per poder adaptar-se a l'activitat educativa a distància. Hem de tenir en compte que en molts de casos no només hi ha hagut una afectació a nivell pròpiament acadèmic, sinó que, a més, s'han vist reduïdes les relacions i interaccions socials, ja sigui per una manca de coneixement de com mantenir-les a través de les noves tecnologies o per la impossibilitat d'accedir-hi. S'espera que, amb la tornada al centre educatiu, es necessitin reforçar i tornar a adquirir certs hàbits de treball i relacionals propis d'aquest entorn, i treballar també el desenvolupament d'habilitats socials. Per aquest motiu, pensam que el suport addicional que proporcionam a través del nostre servei pot ser molt positiu, ja

que ens permet arribar, si és necessari, als suports presencials al centre de pràctiques, entre d'altres.

Basant-nos en el que s'ha comentat fins ara, creim que és important mantenir el compromís de la fundació amb la comunitat de centres d'educació especial i el jovent que hi cursa els estudis, i continuar treballant per a la millora i ampliació del Servei de Suport a la Transició a la Vida Adulta. No podem negar que, ara per ara, el futur immediat del projecte és una incògnita per mor de les futures mesures que es puguin proposar per regular l'activitat educativa dins i fora dels centres educatius. Tot i això, intentarem trobar vies que permetin poder continuar amb la feina iniciada en relació amb el suport del jovent amb discapacitat intel·lectual, en el seu procés de transició a la vida adulta, i amb la tasca de sensibilització de l'entorn empresarial vinculada a aquest projecte.

5. Referències bibliogràfiques

- Butcher, S. i Wilton, R. (2008). Stuck in transition? Exploring the spaces of employment training for youth with intellectual disability. *Geoforum*, 39, 1079 - 1092. <https://doi.org/10.1016/j.geoforum.2007.11.002>
- Fullana, J. (2015). Una investigación sobre la transición a la vida adulta de jóvenes con discapacidad intelectual. Diagnóstico y propuestas de mejora. A AIDIPE (Ed.), *Investigar con y para la Sociedad* (Vol. 2, pp. 775-783). Cádiz, España: Bubok. Recuperat de <http://aidipe2015.aidipe.org>
- Holwerda, A., van der Klink, J.J.L., de Boer, M.R., Groothoff, J.W. i Brouwer, S. (2013). Predictors of work participation of young adults with mild intellectual disabilities. *Research in Developmental Disabilities*, 34 (6), 1982-1990. <https://doi.org/10.1016/j.ridd.2013.03.018>
- Jiménez, A. (Coord.) (2019). *Informe OLIVENZA 2018, sobre la situación general de la discapacidad en España*. Observatorio Estatal de la Discapacidad.
- Jordán de Urríes, B. F. (2010). Empleo con apoyo. *Educación y futuro: revista de investigación aplicada y experiencias educativas*, 23, 31-42.
- Leonard, H., Foley, K.R., Pikora, T., Bourke, J., Wong, K., McPherson, L., Lennox, N. i Downs, J. (2016). Transition to adulthood for young people with intellectual disability: the experiences of their families. *European Child & Adolescent Psychiatry* (25), 1369-1381. <https://doi.org/10.1007/s00787-016-0853-2>
- Ordre de 12 de desembre de 2000, de la Conselleria d'Educació i Cultura, per la qual es regulen els programes de formació per a la transició a la vida adulta destinats als alumnes amb necessitats educatives especials escolaritzats en centres d'educació especial i s'estableixen els models de certificats per a l'alumnat que finalitzi un d'aquests programes. Butlletí Oficial de les Illes Balears, nº 8, del 18 de gener de 2001.

- Pallisera, M., Fullana, J., Vilà, M., Jiménez, P., Castro, M., Puyalto, C., Montero, M. i Martín, R. (2014). Análisis de los apoyos que reciben los jóvenes con discapacidad intelectual en su transición a la vida adulta en España: una investigación a partir de experiencias de profesionales y personas con discapacidad. *Revista Española de Discapacidad*, 2 (2), 27-43. <https://doi.org/10.5569/2340-5104.02.02.02>
- Ratti, V., Hassiotis, A., Crabtree, J., Deb, S., Gallagher, P. i Unwin, G. (2016). The eddectiveness of person-centered planning for people with intellectual disabilities: A systematic review. *Research in Developmental Disabilities*, 57, 63-84. <https://doi.org/10.1016/j.ridd.2016.06.015>